

ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМ ТИКУВЧИЛИК ДАРСЛАРИДА ДИЗАЙН

Жалолдинова Шахноза

АндДУ Педагогика институти Информатика ва аниқ фанлар кафедраси ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7158830>

Аннотация. Ушбу мақолада тикувчилик буюмларини лойиҳалаш ва моделлаштириш, дизайнерлик фаолиятини жорий этиш ва ушбу фаолиятни қўллаш жараёнини ўрганишни мақсад қилган. Мақолада дизайн тушунчаси, дизайнерлар ва дизайнерлик фаолияти тушунчалари ҳамда унинг шаклланишига оид турли ёндашувлар илмий асослаб берилган.

Калит сўзлар: буюм, дизайн, дизайнер, дизайн маҳсулоти, модельер, тикувчилик, дизайнерлик фаолияти, модел.

ДИЗАЙН В ТЕХНОЛОГИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ УРОКИ ШИТЬЯ

Аннотация. В данной статье ставится задача изучить процесс конструирования и моделирования швейных изделий, внедрение конструкторской деятельности и применение этой деятельности. В статье научно обоснованы понятие дизайна, концепции дизайнеров и дизайнерской деятельности, различные подходы к его формированию.

Ключевые слова: изделие, дизайн, дизайнер, дизайн изделия, модельер, пошив одежды, дизайнерская деятельность, модель.

DESIGN IN TECHNOLOGICAL EDUCATION SEWING LESSONS

Abstract. This article aims to study the process of design and modeling of sewing products, the introduction of design activities and the application of these activities. In the article, the concept of design, concepts of designers and design activities and various approaches to its formation are scientifically justified.

Keywords: Item, design, designer, design product, modeler, tailoring, design activity, model.

КИРИШ

Республикамиз ишлаб чиқариш салоҳиятини, иқтисодини кўтарадиган, дунё бозорида рақобатга бардош бера оладиган харидоргир маҳсулотларини ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш, енгил саноатни фан ва техника тараққиётига асосланиб энг муҳим, энг долзарб соҳага айлантириш бугунги кундаги устивор вазифалардан ҳисобланади.

Тикувчилик буюмларини лойиҳалаш ва моделлаштириш дизайнерлик фаолияти билан чамбарчас боғлиқдир.

Дизайн – бадий лойиҳалашнинг бир тури бўлиб, буюмлар муҳитини қулайлик, тежамкорлик ва чиройлилик принципларини бирлаштирган ҳолда яратишга хизмат қилади.

Машхур италян архитектори ва дизайнери Д.Понти дизайннинг мақсади - гўзал шакллар, нарсалар дунёсини яратишдан иборат бўлиб, улар цивилизациямизнинг чинакам характерини очиб бериши лозим, деб ҳисоблайди

Конструктор А.И.Черемных фикрича, “Қулай ва чиройли буюмлар яратишга қаратилган бадий конструкциялаш(дизайн)нинг диққат марказида ҳамisha одам, унинг

ижтимоий ва индивидуал эҳтиёжлари, маънавий талаблари туради” деб таъкидлайди.

Машҳур дизайнер Т.В.Козлова “Ҳақиқий касб эгаси рассом-модельерлар ўз фаолияти жараёнида ҳар бир инсоннинг маданий савиясини, унинг яхши хислатларини кийим орқали намоён қила олади” деб айтади.

ТАДҚИҚОТ МАТЕРИАЛЛАРИ ВА МЕТОДОЛОГИЯСИ

Дизайн сўзи– инглиз тилидан олинган бўлиб, чиройли, шинам, яхши, чиройли лойиҳа деган маънони англатади.

Дизайнер эса – кучли рассом ва лойиҳачидир. Тикувчилик буюмларини лойиҳалаш билан шуғулланадиган киши ўзининг пировард мақсадига – чиройли буюм яратишга ҳаракат қилар экан, биринчи навбатда, мазкур буюмнинг эстетик қиймати нимадан иборат эканлигини билиши лозим.

Дизайнерлик фаолиятининг мақсади ва натижаси истеъмол буюмларини яратиш бўйича фаолият шаклларида бири бўлиб, бу фаолият натижаси сифатида айнан шу истеъмол буюмлари намоён бўлади.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ

1-расм.

Тикувчилик буюмларини лойиҳалаш ва тикиш технологияси машғулотларида ўқитувчи модел яратиш жараёнида талабани лойиҳаловчи- муҳандис, технолог, иқтисодчи, уста ва тикувчи бўлиб иш бажаришга одатлантириши, модел яратишнинг ишлаб чиқариш муносабатларида иштирокини таъминлаши керак.

Бирорта моделни ишлаб чиқиш учун яратилган моделнинг функционалиги, инсонларнинг моделдан манфаатдорлиги, модел яратишда тежамкорликка риоя қилинганлиги, унинг бадийлиги, нафосатлилиги ҳамда қўлланилган безакларнинг ифодалилиги тўғри ҳал қилиниши керак. Шунда ишлаб чиқарилган маҳсулот-модел истеъмолчи талабини қондиради.

Турли буюмларда бадий ва қулайлик вазифаларининг аҳамияти бир хил эмас. Маҳсулотнинг мўлжалланишига кўра принципларнинг иккита гуруҳининг устунлиги нисбатан ўзгариб туради. Бадийлик вазифаси кучайиши билан пластик шаклнинг синтези принципи устунроқ бўлади, дизайн маҳсулоти эса тасвирий санъат соҳасига яқинлашади. Қулайлик вазифасининг устиворлигида эса конструкциянинг шаклланиши принципларининг аҳамияти ортади, дизайн маҳсулоти эса техника соҳасига яқинлашади.

2-расм.

Бу вазифалардан бирининг йўқолиши билан буюм дизайн маҳсулоти бўлмай қолади ва техник маҳсулотга ёки декоратив буюмга айланади. Иккала вазифанинг ягона тузилмада бирикиш қонуниятини тушуниш учун дизайн маҳсулотини қулай конструкция ва бадий шаклнинг бирикиши деб қараш лозим, чунки манфаатдорлик нуқтаи назаридан конструкция қулай мазмун ва конструкциянинг бирлигидан иборат, бадий шакл эса бадий мазмун ва шаклнинг бирлигидир.

Дизайн маҳсулотларининг ўзига хослиги шундан иборатки, бунда тасвирий санъат асарлари каби ташқи кўриниш эмас, балки муайян буюмнинг манфаатли мазмуни идрок этилади ва баҳоланади. Шунинг учун бадий мазмун нафақат буюмнинг моддий тузилмасига таъсир этади, шу билан бирга, унга бўйсунди ҳам, чунки айнан унда буюмнинг манфаатли мазмуни мужассамланган. Дизайн маҳсулотларининг моддий-фазовий тузилмаларини синтез қилиш асосида қуйидаги зарур ва етарли принциплар ётади:

а) конструкциянинг шаклланиши - самарадорлик, эргономиклик, тежамкорлик, технологиклик, конструктивлик;

б) бадий шаклнинг ҳосил бўлиши - образлилик, коммуникативлик (тушунарлилик), пластиклик (шакл ва материалнинг ўзаро боғлиқлиги), техниклик (шакл ва унинг технологияси ўртасидаги боғлиқлик), ташкилийлик (шакл элементларининг композицияси);

в) бадий лойиҳалашнинг иккита вазифасининг бирлиги - мазмундорлик ва тектониклик (конструкция ва мато бажараётган ишининг кўзга кўришиб турадиган аксидир).

Тикувчилик дарсида ўқитувчи талабаларни тайёрлашда уларга тикувчилик буюмларини лойиҳалашнинг ва тикиш технологияларининг нозик томонларини, унинг сир-асрорларини, дизайнларини мукамал ўргатиш зарур. Уларни ўз мутахассисликларининг моҳир устаси рассом- модельер-технолог қилиб тайёрлаш керак. Шунинг учун бирор буюмни моделлашдан олдин, турли шакл ва бичимдаги моддалар конструкциясини тузилмоқчи бўлган асосий конструкция базаси устида ишлаш ва шу асос базасидан олиш мумкин.

МУҲОКАМА

Кийимнинг моделга хос хусусиятлари, яъни виточкалар, кокеткалар, бўртма чокларнинг ҳолати, бўкса, бел, этак, борт, тақилма чизиклари; чўнтак, ёқа, бурма чизиклари тегишли деталлар конструкцияси асосининг чизмасига кўчирилади.

Дизайнер яратган ҳар бир моделнинг образи инсонга таъсир этишга қодир эмоционал ва таъсирчан бўлиши керак. Кийим ҳар ерда ва ҳамма вақт одам билан бирга

бўлиб, унга ишонч, кадр-қиммат, оптимизм (келажакка ишонч) туйғуларини бахш этиши ёки аксинча, тушкунлик ва хафалик ҳолатига дучор қилиши мумкин.

ХУЛОСА

Ўқитувчи - бирор тикувчилик буюмини бадий жиҳатдан тўғри ечимини ҳал қилиш учун унинг мезонларини яхши тушуниб етган бўлиши керак. Тикувчилик буюмини лойиҳалаш ва моделлаш жараёнида кийим композициясини яхши билиш талаб этилади. Бунинг учун қуйидаги маълумотларни амалда қўллаш олиш лозим: кийимнинг кимга мўлжалланганлигига, моделнинг мато хусусиятига мос келишига, безаклар ва рангларнинг тўғри танланишига аҳамият бериши керак.

REFERENCES

1. Абдуллаева Қ. М. Тикув буюмларини лойиҳалаш ва моделлаштириш асослари. – Т.: ТДПУ, 2003. -120 б.
2. Булатов С.С., Абдуллаева қ.М. Ўзбек миллий кийимларини безаш ва лойиҳалаш методикаси. –Т.: ТДПУ, 2003. -62 б.